

The policy of Chinese elites in establishing relations with the United States in 1969

Mojgan Ghorbani Corresponding author, PhD in International Relations, Tarbiat Modares, Tehran, Iran. m.ghorbani@ut.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article

Date received:
2025/06/06

Date approved:
2025/09/10

ABSTRACT

Researchers in the field of China's foreign relations have generally argued that the military clashes between China and the Soviet Union at Zhenbao (Damansky) Island in March 1969, along with the growing Soviet threat, prompted a shift in China's foreign policy and its approach toward the United States. However, newly declassified documents suggest that it was China that initiated the border conflict with the Soviet Union. This raises the critical question: What was Mao Zedong's objective in provoking these confrontations? Did Beijing instigate the border clashes to strengthen its diplomatic position internationally? The evidence indicates that Mao deliberately orchestrated the military conflict with the aim of "drawing attention and turning toward the Americans." The subsequent rapprochement between China and the United States was, in fact, the outcome of Mao's broader strategic vision and diplomatic decision-making. Additionally, delivering a stern warning to the Soviet Union, mobilizing domestic support, and advancing the goals of the Cultural Revolution—issues of great concern to Mao—were also key elements of this strategy. The main objective of this article is to analyze how Sino-American rapprochement unfolded during the bipolar era of the Cold War. Newly available Chinese documents underscore the pivotal role of Chinese initiative in advancing Sino-American relations in 1969. This research draws upon publications from journals specializing in Cold War history and studies, which base their analyses on primary Chinese sources.

Cite this Article: Ghorbani, M. (2025). China's elite policy in establishing relations with America in 1969. *International Relations Researches*, 15(2), 179-200. doi: 10.22034/irr.2025.451363.2529

© Author(s)

Publisher: Iranian Association of International Studies

DOI: 10.22034/irr.2025.451363.2529

Introduction

The rapprochement between the People's Republic of China and the United States in the late 1960s and early 1970s represents a pivotal moment in Cold War diplomacy. Conventional scholarly interpretations attribute this shift primarily to the escalating Soviet military threat, particularly after the Sino-Soviet border clashes at Zhenbao (Damansky) Island in March 1969. According to this view, Beijing, alarmed by Moscow's assertiveness and potential nuclear threat, sought closer ties with Washington as a strategic counterbalance. However, newly available Chinese archival materials challenge this narrative. These documents indicate that Mao Zedong did not merely react to Soviet provocations but instead orchestrated limited border clashes to achieve broader political objectives. These included sending a calculated "bitter lesson" to Moscow, consolidating domestic unity in the wake of the Cultural Revolution, and, most importantly, facilitating rapprochement with the United States. This article offers a reinterpretation of Chinese elite decision-making in 1969, demonstrating how Mao strategically leveraged controlled conflict to reposition China within the bipolar international order.

Methodology

This article employs a historical-analytical approach, utilizing three primary sources of evidence:

1. Newly declassified Chinese archival documents, which reveal internal debates, Mao's strategic calculations, and the intentional nature of the limited border clashes.
2. Cold War scholarship—including works by Chen Jian, Geoffrey Warner, Yang Kuisong, and Yafeng Xia—which integrates both Chinese and Western perspectives.
3. Comparative analysis of archival records, official publications, and contemporary media, to reconstruct the timeline of events and identify causal linkages between military confrontations and diplomatic overtures.

Through triangulation, this study uncovers how external diplomacy and internal political imperatives coalesced to shape Chinese foreign policy between 1969 and 1972.

Theoretical Framework

This study adopts a dual analytical framework, combining realism and constructivism. From a realist perspective, the Sino-Soviet split compelled China to reassess its strategic environment, identifying the Soviet Union—not the United States—as the principal threat. Rapprochement with Washington thus emerged as a rational balancing strategy. Simultaneously, constructivist insights illuminate the role of ideology and legitimacy. The Cultural Revolution had fractured China's political system and undermined Party authority. By orchestrating conflict with the Soviet Union and engaging in symbolic gestures toward the United States, Mao reasserted ideological control and prepared the public for a significant foreign policy

shift. The intersection of realist security imperatives and constructivist identity politics provides a more nuanced understanding of China's diplomatic transformation

Discussion

The Zhenbao Island Incident

The March 1969 border clashes were not spontaneous. Evidence suggests Chinese forces deliberately prepared an ambush against Soviet troops under Mao's directive for a controlled confrontation. The intent was political: to signal strength without escalating into full-scale war.

Domestic Mobilization

The clashes redirected societal focus toward national defense, restoring ideological cohesion in a post-Cultural Revolution context. Propaganda campaigns framed the confrontation as a moral victory over Soviet "revisionism," reinforcing Party legitimacy and Mao's personal authority.

The Four Marshals Study Group

Mao convened four senior military leaders—Chen Yi, Ye Jianying, Xu Xiangqian, and Nie Rongzhen—to assess the international balance of power. Their reports concluded that full-scale Soviet aggression was unlikely and advised cautious engagement with the United States. Their assessments laid the intellectual foundation for strategic realignment.

Symbolic Diplomacy

Mao complemented military maneuvers with symbolic gestures, including publicizing President Nixon's inaugural address, hosting American journalist Edgar Snow in 1970, and initiating "Ping-Pong diplomacy" in 1971. These efforts helped mitigate public hostility and established informal diplomatic channels via Pakistan and Romania, ultimately enabling Kissinger's secret visit and Nixon's 1972 trip to China.

Ping-Pong Diplomacy and Diplomatic Opening

The invitation extended to the U.S. table tennis team in 1971 marked a significant break from two decades of antagonism. Coinciding with American trade policy liberalization and Nixon's pro-engagement rhetoric, the event was widely publicized in China and prepared the public for normalization. It laid the groundwork for the Shanghai Communiqué and China's reentry into the global diplomatic arena.

Strategic Outcomes

Through this calculated strategy, Mao achieved multiple objectives:

1. Enhanced China's bargaining position with both superpowers.
2. Reduced the likelihood of a Soviet pre-emptive strike.
3. Reestablished domestic cohesion following the Cultural Revolution.
4. Elevated China's international standing, culminating in its 1971 admission to the UN and acquisition of a permanent Security Council seat.

Conclusion

This study concludes that the Sino-American rapprochement was not merely a defensive reaction to Soviet pressure but the result of Mao's proactive grand strategy. By engineering controlled military confrontations and deploying symbolic diplomacy, Mao reshaped China's foreign relations on his own terms.

Key Conclusions

1. Chinese strategic agency: Mao and Zhou Enlai actively manipulated Cold War dynamics to China's advantage.
2. Domestic-foreign policy linkage: Foreign policy served as a tool for post-Cultural Revolution political consolidation.
3. Symbolic statecraft: Public gestures and narrative shifts were central to legitimizing policy change.
4. Strategic pragmatism: Ideological flexibility was employed to serve national security interests.

Suggestions for Future Research

Future studies could examine Soviet internal deliberations during the 1969 crisis, assess the long-term global consequences of the Sino-American thaw, and explore Chinese public perceptions of the rapprochement. Theoretically, the case provides a valuable lens through which to reconsider how secondary powers navigate bipolar systems to enhance strategic autonomy.

Keywords: China, America, Soviet Union, Border Conflicts, Four Marshall Study Group

پښتونخوا پښتانه علوم او مطالعات مرکز
پرتال جامع علوم انسانی

سیاست‌نخبگان چین در برقراری رابطه با آمریکا در سال ۱۹۶۹

مژگان قربانی نویسنده مسئول، دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

m.ghorbani@ut.ac.ir

چکیده	درباره مقاله
<p>پژوهشگران حوزه روابط خارجی چین عموماً استدلال کرده‌اند که درگیری‌های نظامی چین و شوروی در جزیره ژنائو (دامانسکی) در مارس ۱۹۶۹ و تهدید روزافزون شوروی باعث تغییر جهت‌گیری سیاست خارجی چین و نزدیکی این کشور به آمریکا شده است. اما اسناد جدید منتشرشده نشان می‌دهد که چینی‌ها درگیری مرزی با شوروی را آغاز کردند. سوال این است که هدف مائو از این اقدام چه بود؟ آیا پکن درگیری‌های مرزی را برای بهبود موقعیت دیپلماتیک بین‌المللی خود شروع کرد؟ اسناد نشان می‌دهد که درگیری‌های نظامی عامدانه توسط مائو با هدف «جلب نظر و روی آوردن به آمریکایی‌ها» طراحی شده بود و نزدیکی چین و آمریکا نتیجه استراتژی بزرگ و تصمیم دیپلماتیک مائو بود. علاوه بر آن درس تلخ به شوروی و بسیج داخلی مردم بخاطر توسعه انقلاب فرهنگی و نگرانی‌های مائو از آن از دیگر اهداف این استراتژی بود. هدف اصلی مقاله این است که چگونگی نزدیک شدن چین و آمریکا در دوران دو قطبی را به بهترین نحو درک کنیم. اسناد جدید از منابع چینی به وضوح نقش مهم ابتکار چین در پیشبرد روابط چین و آمریکا در طول سال ۱۹۶۹ را نشان می‌دهد. در این پژوهش از مقالات دو مجله تاریخ جنگ سرد و مطالعات جنگ سرد که مبتنی بر اسناد دست اول چینی هستند، استفاده شده است.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>کلیدواژه‌ها: چین، آمریکا، شوروی، درگیری‌های مرزی، گروه مطالعاتی چهار مارشال</p> <p>تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۶/۱۸</p>

استناد به این مقاله: قربانی، مژگان. (۱۴۰۴). سیاست‌نخبگان چین در برقراری رابطه با آمریکا در سال ۱۹۶۹. پژوهش‌های روابط بین‌الملل،

(۲)، ۱۵-۲۰. doi: 10.22034/irr.2025.451363.2529

© نویسنده(گان)

ناشر: انجمن ایرانی روابط بین‌الملل

روابط چین و آمریکا از اواخر قرن هیجدهم تا پایان جنگ جهانی دوم روابطی کاملاً حسنه بود و هیچگونه کینه تاریخی و دشمنی ریشه‌دار بین دو کشور وجود نداشت اما با روی کار آمدن حکومت کمونیستی چین در اکتبر ۱۹۴۹ روابط دو کشور قطع شد؛ اهمیت این رویداد به حدی بود که روزنامه‌های آمریکا تیتراژ زدند «آمریکا چین را از دست داد». پیروزی کمونیست‌ها در چین خصلت جنگ سرد را تغییر داد به گونه‌ای که چین با اتخاذ دکترین گرایش به یک طرف هم به لحاظ استراتژیک و هم به لحاظ ایدئولوژیک متحد شوروی به حساب می‌آمد. با مطرح کردن سیاست ملی استالین‌زدایی و سیاست بین‌المللی هم‌زیستی مسالمت‌آمیز از سوی خروشچف در کنگره بیستم حزب کمونیست روابط دو کشور رو به سردی گرایید. مائو معتقد بود مواضع خصمانه در قبال اردوگاه سرمایه‌داری نباید تعدیل شود و طرح نظریاتی چون هم‌زیستی مسالمت‌آمیز، ارتجاعی و بر خلاف اصول اساسی مارکسیسم می‌باشد. به همین خاطر علناً آن را محکوم کرد و این نقطه شروعی برای شکاف در بلوک شرق بود. پس از کنگره بیستم حزب کمونیست شوروی، چین به عنوان پرچم‌دار مبارزه علیه امپریالیسم آمریکا شناخته شده بود. در این زمان چین سیاست مستقلی از شوروی در پیش گرفت و مثلث قدرت در عرصه بین‌الملل شکل گرفت. سیاست خارجی چین در این سال‌ها یک سیاست خارجی رادیکال ضد‌آمریکایی و به طور همزمان ضد‌شوروی بود. بعد از انقلاب فرهنگی چین، مائو درصدد تغییر سیاست خارجی چین برآمد و با رصد کردن تغییرات در سیاست بین‌الملل دست به ابتکاراتی زد. داستان پیچیده نزدیکی چین و آمریکا در دوران مائو تسه تونگ و ریچارد نیکسون مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است و تاکنون منابع زیادی در رابطه با دلایل نزدیکی چین و آمریکا در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ نگاشته شده است و روایت غالبی در این زمینه وجود دارد که درگیری‌های نظامی چین و شوروی در جزیره ژنباؤ (دامانسکی) در مارس ۱۹۶۹ و تهدید روزافزون شوروی علیه چین دو کشور را به هم نزدیک کرد اما اسنادی که چند سال پیش در مورد بحران مسکو و پکن در دسترس قرار گرفت نشان داد که این چینی‌ها بودند که درگیری مرزی مارس ۱۹۶۹ با شوروی را آغاز کردند. اسناد جدید روایت اصلی که عموماً توسط محققان حوزه روابط خارجی چین پذیرفته شده است را تغییر می‌دهد و درک ما را از پیچیدگی سیاست‌گذاری چین بالا می‌برد.

سوال این است که آیا پکن درگیری‌های مرزی را برای بهبود موقعیت دیپلماتیک بین‌المللی خود شروع کرد؟ اسناد نشان می‌دهد که درگیری‌های نظامی عامدانه توسط مائو با هدف «جلب نظر و روی آوردن

به آمریکایی‌ها» طراحی شده بود و نزدیکی چین و آمریکا نتیجه استراتژی بزرگ و تصمیم دیپلماتیک مائو بود. علاوه بر آن درس تلخ به شوروی و بسیج داخلی مردم بخاطر توسعه انقلاب فرهنگی و نگرانی‌های مائو از آن از دیگر اهداف این استراتژی بود.

۱. پیشینه پژوهش

چن جیان در کتاب «مائو و جنگ سرد» در سال ۲۰۰۱ بر نقش تغییر باورهای ایدئولوژیک از سوی تصمیم‌گیرندگان چینی تاکید می‌کند. به نظر او تهاجم شوروی به چکسلواکی، رویداد مهمی بود که باعث شد چین اتحاد جماهیر شوروی را به عنوان یک کشور سوسیالیستی-امپریالیستی معرفی کند. چن استدلال می‌کند امپریالیسم ایالات متحده دشمن چین باقی ماند، اما دیگر دشمن اصلی آن و تهدیدی برای منافع امنیتی چین نبود. تهدید حمله شوروی و حملات احتمالی هسته‌ای از سوی این کشور باعث شد که رئیس‌جمهور مجبور شود به دنبال ایجاد روابط بهتر با ایالات متحده باشد.

جفری وارنر در مقاله «نیکسون، کیسینجر و نزدیکی با چین، ۱۹۶۹-۱۹۷۲» در سال ۲۰۰۷ معتقد است که درگیری‌های مسلحانه در بهار و تابستان ۱۹۶۹ بین چین و شوروی باعث شد که چین نه تنها مایل به دریافت فرستاده ویژه از طرف آمریکا باشد بلکه از شخص رئیس‌جمهور آمریکا نیز دعوت به عمل آورد. این اندرو ناتان و رابرت راس در کتاب «دیوار بزرگ و قلعه خالی: جستجوی چین برای امنیت» در سال ۱۹۹۷ معتقدند که نزدیکی چین و آمریکا منعکس‌کننده شرایط امنیتی در حال تغییر بود. برای مائو و ژو آنلای و دیگر رهبران چین آشکار شده بود که ایالات متحده در آسیا در حال عقب‌نشینی و در موازنه قدرت ابرقدرت‌ها در حالت تدافعی است. این فرصتی را برای پکن ایجاد کرد تا با ایالات متحده در برابر اتحاد جماهیر شوروی همسو شود. در همین زمان بحران مرزی چین و شوروی در سال ۱۹۶۹ آسیب‌پذیری استراتژیک چین را در برابر قدرت شوروی نشان داد و فرصت را برای نزدیکی دو کشور فراهم کرد.

ویلیام بور در مقاله «مذاکره برای نزدیکی آمریکا و چین» در سال ۲۰۰۲ با استفاده از اسناد آرشیو امنیت ملی آمریکا با نگاهی آمریکایی به موضوع برقراری رابطه چین و آمریکا در اوایل دهه ۷۰ می‌پردازد و بیان می‌کند که کیسینجر در گفتگو با ژو تلاش کرده است که از تهدید شوروی علیه چین برای تقویت علاقه پکن به نزدیکی با واشنگتن استفاده کند.

میومی ایتو در کتاب «خاستگاه دیپلماسی پینگ پنگی؛ طراح فراموش‌شده آشتی بین ایالات متحده و چین» در سال ۲۰۰۱ به نقش دیپلماسی ورزشی در ایجاد صلح بین ایالات متحده و چین می‌پردازد و

نشان می‌دهد که گوتو کوچی رئیس انجمن تنیس روی میز ژاپن، از چین دعوت کرد تا در مسابقات جهانی تنیس روی میز در ناگویای ژاپن در سال ۱۹۷۱ شرکت کند. با وجود مخالفت‌های شدید در ژاپن و جهان، گوتو کوچی فرصتی را برای ژو انلای نخست وزیر وقت چین، فراهم کرد تا او بتواند از دیپلماسی پینگ پنگ برای آغاز گفتگو با ایالات متحده استفاده کند.

نیکلاس گریفین در کتاب «دیپلماسی پینگ پنگ: تاریخ مخفی پشت بازی که جهان را تغییر داد» در سال ۲۰۱۴ بیان می‌کند که پینگ پونگ برای چینی‌ها همیشه سیاسی بوده و یک چرخ دنده استراتژیک در سیاست خارجی مائوتسه تونگ بود. وی به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه از یک ورزش نادیده گرفته شده برای کمک به برقراری مجدد توازن قدرت در سراسر جهان استفاده شده است.

میشال کویبرسکی در مقاله «دیپلماسی پینگ پنگ و میراث آن در سیاست خارجی آمریکا» در ۲۰۱۶ به بررسی دیپلماسی پینگ پنگ بین ایالات متحده و چین می‌پردازد که توسط هر دو کشور به عنوان یک ابزار دیپلماتیک با هدف دستیابی به نزدیکی سیاسی به رغم ناهماهنگی ایدئولوژیک و درگیری بر سر تایوان مورد استفاده قرار گرفت. پژوهش‌های فوق با تهدید شوروی را علت برقراری رابطه چین و آمریکا در اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰ می‌دانند و یا اینکه صرفاً به دیپلماسی پینگ پونگ به عنوان ابزار نزدیکی دو کشور اشاره دارند. نگارنده در این پژوهش با توجه به اسناد منتشر شده و اینکه چینی‌ها آغازگر جنگ با شوروی بودند، روایت جدیدی از علل برقراری رابطه دو کشور ارائه می‌دهد.

۲. ساختار سیاست خارجی چین در دوره مائو

از ابتدای تشکیل حکومت کمونیستی در این سرزمین یعنی سال ۱۹۴۹ اتفاق نظر در میان ۱۷ میلیون کادر رهبری‌کننده یعنی حزب کمونیست چین وجود نداشته است ولی عملاً موقعی این اختلافات آشکار شد که در سال ۱۹۵۸ مائو را از ریاست جمهوری و دبیر کلی حزب کمونیست کنار گذاشتند و این دو مقام از یکدیگر منفک گردید و به دست دو نفر از همکاران قدیمی مائو، لیو شائوچی رئیس جمهور و تنگ هسیائوچی دبیرکل حزب کمونیست افتاد (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-64) آن‌ها از همان سال ۱۹۵۸ یک تز جدید اصلاح افکار منحرف از راه سوسیالیسم توده‌ای چین بود که به نام تئوری انقلاب فرهنگی معروف شد و از طرف مائو طرح ریزی شد. (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-65) طلبانه یا تجدیدنظرخواهی خروش‌چفی در میان چینی‌ها را می‌توان به صورت زیر تقسیم کرد: ۱-

پیدایش خمودی و جمود فکری فوق‌العاده در میان کادر رهبری‌کننده حزب و دولت و استبداد رای آن‌ها در تصمیمات ۲- شکست‌های پی‌درپی برنامه‌های اقتصادی چین^۱ (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-66). ۳- اختلافات با شوروی و هراس حمله این کشور به چین سیاستمداران حزبی را بر آن داشت که مخالفت‌های خود را با آن دولت کنار بگذارند و بیشتر با نزدیکی به شوروی کمک‌های آن را برای ارتقا چین جلب نمایند ۴- حمله آمریکا به ویتنام و بمباران‌های ویتنام شمالی نیز عامل بزرگی در توسعه این اختلافات بود زیرا سیاستمداران و روشنفکران این مملکت به درجه ضعف خود در مقابل قدرت غول‌آسای آمریکا و سلاح‌های جنگی آن پی بردند (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-66).

شروع انقلاب فرهنگی و انتقادات شدیدی که طی آن نسبت به بعضی از رهبران چین به عمل آمد و کوشش‌هایی که از آن به بعد برای درهم پاشیدن بقایای سرمایه‌داری و بورژوازی در این کشور صورت گرفت، همگی نشان‌دهنده چندگانگی طرز تفکر سیاسی و اقتصادی و فرهنگی در حکومت و جامعه چین بوده که ایجاد یگانگی فکری مورد نظر حزب کمونیست این کشور را مشکل می‌ساخته است. نهضت‌های دیگری که پس از انقلاب فرهنگی پدید آمده از جمله نهضت انتقاد از کنفوسیوس و لین پیاو، نهضت تحکیم اتحاد بین ارتش و مردم، نهضت آموزش تئوری دیکتاتوری پرولتاریا علیه بورژوازی و نهضت تقویت اتحاد و همبستگی و حفظ آرامش همه حاکی از آن است که هنوز هم در صفوف رهبری جمهوری خلق چین رقابت‌های شدید و اختلاف نظرهای مهمی بر سر چگونگی اداره کشور و تعیین خط‌مشی صحیح جریان دارد. هر روز دستگاه‌های تبلیغاتی حزب کمونیست چین تاکید می‌نمایند که بسیاری از عناصر مخرب تجدیدنظرطلب و بورژوازش در صفوف حزب رخنه کرده و قصد دارند که از قدرت و نفوذ خویش در جهت شکست سوسیالیسم و بازگرداندن سرمایه‌داری به چین استفاده نمایند (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-14). (K25-P40.2-14).

^۱ باید توجه نمود که علت پیشرفت اقتصادی چینی‌ها در فاصله ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۹ به طور کلی کمک‌های اساسی مادی و معنوی شوروی بود که در این فاصله کارشناسان بزرگ و ماشین‌آلات خود را برای تجهیز صنایع سنگین چین در اختیار آن کشور قرار دادند. در صورتیکه برنامه جهش بزرگ به پیش که در سال ۱۹۵۸ طرح گردید با عزیمت کارشناسان شوروی و قطع کمک‌های آن دولت مواجه با شکست شد و تا سال ۱۹۶۴ چین با وضع اقتصادی بدی مواجه بود. بنابراین مانو که طراح این برنامه بود مورد انتقاد کسانی که طرفدار برقراری برنامه‌های دقیق اقتصادی بر اصول تکنیک جدید بودند واقع شد (مرکز اسناد وزارت امور خارجه، سند شماره SH1345-K26-P1.43-66).

بروز کشمکش در رهبری حزب کمونیست چین امری غیرقابل پیش‌بینی نبوده و علاوه بر صاحب‌نظران خارجی خود صدر مائو نیز از مدت‌ها پیش خاطرنشان ساخته است که اختلاف بر سر تعیین خط‌مشی صحیح و کشمکش بین انقلابیون و مرتجعین تا آینده‌ای دور ادامه خواهد داشت و به دفعات بیش‌مار اتفاق خواهد افتاد. چو انلای در گزارش خود در دهمین کنگره حزب کمونیست چین در ماه اوت ۱۹۷۳ ضمن اشاره به این اختلافات متذکر گردیده است که حزب کمونیست چین از تشکیل اولین کنگره خود در سال ۱۹۲۱ تاکنون شاهد ده مورد اختلاف نظر و کشمکش عمده بر سر تعیین راه صحیح رهبری بوده است. به نظر بسیاری از محققین مسائل داخلی حزب کمونیست چین، کشمکش‌های مذکور به شرح ذیل می‌باشد: ۱- مبارزه علیه اقدامات دست‌راستی چن توسیو^۱ (۱۹۲۷- ۱۹۲۱) (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-). (15).

۲- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌چپی و ماجراجویانه چو چیوپای^۲ (۱۹۲۷-۲۸)

۳- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌چپی تجدیدنظرطلبانه لی لی سان^۳ (۱۹۲۸-۳۱)

۴- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌راستی تجدیدنظرطلبانه لوچانگ لونگ^۴ (۱۹۳۱)

۵- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌چپی تجدیدنظرطلبانه وانگ مینگ^۵ (۱۹۳۱-۳۴)

۶- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌راستی فرصت‌طلبانه چانگ کوتائو^۶ در سال ۱۹۴۵: در این زمان مائو به عنوان رئیس دفتر سیاسی کمیته مرکزی حزب انتخاب شد و مقام او بالاتر از دبیرکل کمیته مرکزی حزب تعیین گردید (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-18).

۷- مبارزه علیه خط‌مشی دست‌راستی فرصت‌طلبانه کائوکانگ^۷ و جان شو شی^۸ (۱۹۵۴) (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-19).

¹ Chen Tu-Hsiu

² Chu Chiu-Pai

³ Li Li San

⁴ Lo Chang-Lung

⁵ Wang Ming

⁶ Chang Kuo-Tao

⁷ Kao Kang

⁸ Jao Shu-Shih

۸- مبارزه علیه خط‌مشی دست‌راستی فرصت‌طلبانه پنگ ته هوای^۱ (۱۹۵۹): او برنامه گام بزرگ به جلو را مورد حمله قرار داد و آن را حادثه‌جوئی اقتصادی نامید.

۹- مبارزه علیه خط‌مشی دست‌راستی لیوشائوچی

۱۰- کشمکش علیه خط‌مشی دست‌راستی لین پیائو (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-20)

اختلاف نظر لین پیائو و همفکران او با طرفداران صدر مائو از کلیه اختلافات داخلی دیگر در حزب کمونیست چین شدیدتر و مهم‌تر بوده است. علت این امر آن است که لین پیائو بخاطر سابقه طولانی فعالیت‌های انقلابی در حزب و ارتش و شرکت موثر در جنگ ضد ژاپن و جنگ‌های داخلی چین و شرکت در راه‌پیمایی طولانی دارای وجهه ملی خاصی بوده و به عنوان یکی از قهرمانان انقلاب کمونیستی چین شناخته می‌شده است (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-21).

در دوران انقلاب فرهنگی، رهبران چین سیاست انزوا را در سیاست خارجی خود اتخاذ کردند و اگرچه آمریکایی‌ها در سال ۱۹۶۶ چه در ژنو و چه در ورشو تمایلات زیادی به نزدیکی به چین ابراز داشتند ولی این موضوع مورد موافقت چینی‌ها قرار نگرفت چون درگیر مشکلات و مسائل داخلی قدرت حزب کمونیست بودند و بعلاوه در آن زمان هر دو ابرقدرت آمریکا و شوروی را به عنوان دشمن تلقی می‌کردند (Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-84). با وقوع انقلاب فرهنگی از این پس تصریح گردید که حزب

کمونیست بالاترین مقام تصمیم‌گیری درباره همه امور این کشور است. حزب برای جلوگیری از تکرار تجربه‌ای که در مورد لین پیائو و لیوشائوچی بدست آمد، تمام امکانات و اختیارات را بدست گرفته و به خود منحصر ساخته است تا به این ترتیب از تراکم قدرت در دست کسانی به جز رئیس حزب جلوگیری نماید و از بروز اختلاف نظر ممانعت کند (Ministry of Foreign Affairs Records Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-25).

به این ترتیب بعد از انقلاب فرهنگی دودستگی و تشتتی که در آن هنگام در ارکان رهبری‌کننده حزب و دولت وجود داشت و اغلب موجب صدور دستورالعمل‌های ضد و نقیض می‌شد اینک از میان برداشته شد و محیط اجتماعی و سیاسی مساعدتری برای تحقق نظرات و آرمان‌های مائو فراهم آمد (Ministry of Foreign Affairs Records Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-25).

¹ Peng The-Huai

Document No. SH1350.53-K9.1-P5.1.1-91). بنابراین مائو و ژو توانستند کنترل تصمیم‌گیری سیاست خارجی پس از اوت ۱۹۶۷ را به طور کامل در دست بگیرند.

۳. حادثه جزیره ژنباؤ

از سال ۱۹۶۵ چین و اتحاد جماهیر شوروی تعداد نیروهای نظامی خود را در مرز مشترکشان افزایش داده بودند. تنش بین دو کشور در طول انقلاب فرهنگی بیشتر شد و تا سال ۱۹۶۸ هر دو طرف چند صد هزار نیرو در طول مرزهای خود مستقر کرده بودند. در ۲۷ دسامبر ۱۹۶۸ چندین خودروی زرهی شوروی به جزیره ژنباؤ آمدند و سربازان شوروی از چوب برای ضرب و شتم سربازان چینی استفاده کردند. در ۲۳ ژانویه ۱۹۶۹ درگیری خشونت‌آمیز دیگری در این جزیره رخ داد که بنا بر گزارش‌ها ۲۸ سرباز چینی زخمی شدند. از ۶ تا ۲۵ فوریه ۱۹۶۹ پنج حادثه مشابه دیگر رخ داد (Burr, 2001: 80). در این زمان مائو گیج شده بود. او معتقد بود که تمرکز استراتژی جهانی شوروی در اروپا است به همین دلیل معنای اقدامات اخیر شوروی برای او دشوار بود. در فوریه او به چهار مارشال چینی، یه جیانینگ، زو شیانگ کیان و نی رونگژن دستور داد که به بررسی مسائل بین‌المللی بپردازند. او معتقد بود که جنگ عمومی بین دو کشور رخ نمی‌دهد اما همچنان به چهار مارشال دستور داد تا وضعیت را ارزیابی کرده و نظرات خود را به رهبری حزب ارائه دهند (Xia, 2006: 5-6).

اما هنگامی که در مارس ۱۹۶۹ درگیری‌های مسلحانه شدید بین نیروهای مرزی چین و شوروی در جزیره ژنباؤ (به روسی جزیره دامانسکی) در نزدیکی ساحل رودخانه یوسوری رخ داد، وضعیت امنیتی چین بدتر شد (National Security Archive, 1969: Document 7). با توجه به اسنادی که در چین منتشر شده است سه موضوع در رابطه با این حملات قابل توجه است: اولاً گزارش نبرد ۲ مارس نشان می‌دهد که این چینی‌ها بودند که برای نبرد آمادگی بیشتری داشتند. به همین دلیل بود که نیروهای چینی هنگام فرود در جزیره به دو گروه تقسیم شدند و گروه دوم بلافاصله پس از شلیک گلوله اول توسط شوروی توانست به سوی آنها آتش افروزد. ثانیاً هم چینی‌ها و هم شوروی‌ها برای نبرد ۱۵ مارس آماده شده بودند اما باز هم چینی‌ها آمادگی بهتری داشتند. در واقع طرف چینی تله‌ای برای شوروی آماده کرده بود که تلفات سنگینی را در بین نیروهای شوروی ایجاد کرد. ثالثاً از نظر تسلیحات، آشکار است که تجهیزات چینی کمتر از شوروی بوده است اما گزارش چینی بر برتری سربازان ارتش آزادیبخش خلق در روحیه تأکید می‌کند. در واقع در تبلیغات چینی نه تنها تفاوت تجهیزات بین دو طرف اهمیتی نداشت بلکه با پیروی از شعار انقلاب فرهنگی مبنی بر اینکه «سیاست باید فرمانده شود»،

نیروهای شوروی را از نظر سیاسی و اخلاقی منحرف توصیف کردند و در عین حال تأکید کردند که سربازان چینی مسلح به تفکر مائوتسه تونگ و روحیه انقلابی هستند. روایت چینی حاکی از آن است که حادثه جزیره ژنباو واقعاً توسط طرف چینی آغاز شده بود. سوال مهم این است که اهداف پکن چه بوده است؟ (Kuisong, 2013: 26-27)

۴. درس تلخ به شوروی

بر اساس منابع چینی که اخیراً در دسترس قرار گرفته است، نبرد جزیره ژنباو صرفاً نتیجه منطقی تنش طولانی مدت در مرز چین و شوروی نبود بلکه یک تلاش حساب شده برای یک ضد حمله دفاعی از سوی مائو و دیگر رهبران چین بود چون دادن امتیازهای مکرر چین در مواجهه با تحرکات شوروی باعث شده بود که رهبران چین احساس کنند که تحمل این شرایط سخت است. به همین دلیل در ۱۹ فوریه، زمانی که تحریکات شوروی دوباره تشدید شد، ستاد کل ارتش آزادی بخش خلق و وزارت امور خارجه چین طرح «درس تلخ» را تأیید کردند. ستاد کل دستورات مشخصی را در مورد چگونگی انجام ضد حمله صادر کرد و تأکید کرد که هیچ نبردی نباید انجام شود مگر اینکه به پیروزی قطعی منجر شود.

واکنش مائو تسه تونگ زمانی جالب بود که ژو انلای در مورد نبرد در ۱۵ مارس به او گزارش داد. از یک طرف بارها خاطرنشان کرد که باید اجازه دهیم نیروهای شوروی وارد کشور شوند که به ما در بسیج مردم کمک می‌کند. از طرف دیگر رئیس‌جمهور دستور صریح داد که «ما باید همین‌جا متوقف شویم دیگر جنگ نکنید». به دنبال دستورات مائو، واحدهای ارتش آزادی بخش خلق در منطقه مرزی چین و شوروی پس از نبرد ۱۵ مارس، درگیری جنگی را کاهش دادند و تنها تعداد کمی از نیروها را در جزیره ژنباو باقی گذاشتند و در عین حال به طور مداوم از آتش توپخانه برای عقب‌نشینی شوروی استفاده کردند (Kuisong, 2013: 30).

اظهارات مائو و همچنین اقدامات مهارشده چینی پس از حادثه ژنباو، اهداف واقعی پکن را آشکار کرد. رهبران پکن به ویژه مائو، در دستور دادن به سربازان چینی برای جنگیدن در نبرد ژنباو، هیچ هدف نظامی دیگری جز آموزش «درس تلخ» به شوروی نداشتند تا از مسکو در برابر تحریکات نظامی بیشتر در مرزهای چین و شوروی جلوگیری کنند. از طرف دیگر مائو و دیگر رهبران چینی قصد نداشتند جنگی با اتحاد جماهیر شوروی شروع کنند به عبارت دیگر آنها قصد نداشتند دشمن را به عمق خاک چین بکشانند. بیانیه‌ای که توسط خود مائو صادر شد مبنی بر اینکه «دیگر جنگ نکنید» به

وضوح نشان می‌داد که هدف رئیس حزب کمونیست چین یک درگیری نظامی قابل کنترل بود که در خدمت اهداف سیاسی بزرگتر او یعنی بسیج حزب و مردم چین بود (Jian, 2001: 244). در واقع مائو می‌گفت که چین باید برای مبارزه با یک جنگ بزرگ، یک جنگ اولیه و حتی یک جنگ هسته‌ای آماده باشد. او همچنین خاطر نشان کرد که در جنگ علیه رویونیست‌های شوروی، چین باید آماده باشد. رئیس‌جمهور می‌گفت که وقتی او بر لزوم آماده شدن برای جنگ تاکید می‌کرد، منظورش این بود که ما باید برای جنگ امسال یا هر زمانی در آینده آماده باشیم. او استدلال کرد که «خواه دشمن به (کشور ما) حمله کند یا نه، ما باید به ویژه از نظر معنوی آماده باشیم» (Burr, 2001: 82).

علی‌رغم درخواست‌های مکرر مائو برای آماده شدن برای جنگ، واقعیت ساده این بود که چین برای جنگ آماده نبود. در طول بهار و تابستان ۱۹۶۹، رهبران حزب کمونیست چین مجموعه‌ای از جلسات را برای بحث در مورد مسائل مربوط به آمادگی‌های جنگ برگزار کردند که در آن لین بیائو و همکارانش از دوبرابر کردن هزینه‌های نظامی چین حمایت کردند اما رهبری هیچ آمادگی نظامی خاصی برای جنگ بزرگ انجام نداد. در موارد متعدد مائو تسه تونگ و ژو انلای می‌گفتند که اگر حمله بزرگ توسط شوروی رخ دهد، به نفع چین خواهد بود چون نیروهای شوروی را به اعماق قلمرو چین می‌کشانیم و در نتیجه به مردم چین اجازه می‌دهد تا آنها را محاصره کنند. مائو مدت‌ها معتقد بود که پکن نباید از جنگ هسته‌ای هراس داشته باشد، زیرا چین کشوری وسیع با بیشترین جمعیت در جهان است. مائو استدلال کرد اگر اتحاد جماهیر شوروی یک یا دو بمب اتمی در چین بیندازد، ما نیز بمب‌های هسته‌ای در اختیار داریم و می‌توانیم انتقام وحشتناکی بگیریم. (Kuisong, 2013: 36).

به صورت کلی پس از حادثه جزیره ژنباؤ، در میان رهبران ارشد چین اختلاف نظر وجود داشت. گروه اداری کمیسیون نظامی مرکزی، به ریاست مارشال لین بیائو و متشکل از ژنرال‌های هوانگ یونگ‌شنگ، وو فاکسیان، لی زووپنگ و کیو هویزوئو، معتقد بودند که اتحاد جماهیر شوروی از هر فرصتی برای راه‌اندازی یک جنگ بزرگ علیه چین اقدام خواهد کرد. از سوی دیگر رهبران نظامی کهنه‌کار مانند مارشال‌های چن یی، یه جیانینگ، زو شیانگ‌کیان و نی رونگژن بر اقدامات دیپلماتیک تاکید می‌کردند (Burr, 2001: 86). علاوه بر نظرات داخلی، روزنامه‌های بریتانیا و ایالات متحده نیز پیش‌بینی می‌کردند که امکان حمله اتحاد جماهیر شوروی به چین وجود دارد. تحلیلگران آمریکایی‌ها احتمال می‌دادند که مسکو ممکن است یک حمله علیه تاسیسات هسته‌ای چین انجام دهد اما گفتند که احتمال این گزینه کم است زیرا اقدام نظامی نمی‌تواند تهدید نظامی چین را برای همیشه برطرف کند (National Security

7 (Archive, 1969: Document). با این حال طرح کلی مائو برای جنگ مردمی علیه نیروهای متجاوز شوروی، با وضعیت سین کیانگ که جمعیت آن کم بود، مناسب نبود و اگر مسکو تصمیم به حمله پیشگیرانه هسته‌ای علیه چین می‌گرفت، چین باید جمعیت شهری و صنایع سنگین خود را که هنوز در شهرهای بزرگ متمرکز بودند، از قبل تخلیه می‌کرد تا از آسیب‌های ناشی از جنگ هسته‌ای بکاهد. همه اینها باعث شد مائو متوجه شود که خطر حمله هسته‌ای بسیار جدی است و اظهار داشت برای رهبران ارشد حزب ما خوب نیست که در پکن جمع شوند، زیرا یک بمب اتمی ممکن است همه ما را از بین ببرد. واضح است که وقتی مائو در اوایل سال ۱۹۶۹ استدلال کرد که چین باید برای یک جنگ عمومی آماده شود، او این کار را برای اهداف بسیج داخلی انجام داده بود. اعتقاد واقعی او در آن زمان این بود که تا زمانی که اقدامات احتیاطی لازم را انجام دهد، جنگی رخ نخواهد داد.

۵. گروه مطالعاتی چهار مارشال

در ۱۹۶۹ ادراکات مائو دستخوش تغییراتی ظریف و در عین حال حیاتی شد. در ژوئن ۱۹۶۹ هنگامی که سفیر سوئد در چین از ژو انلای پرسید که کدام ابرقدرت - ایالات متحده یا اتحاد جماهیر شوروی - جدی‌ترین تهدید را برای چین و صلح جهانی ایجاد می‌کند؟ پاسخ نخست وزیر چین به طرز قابل توجهی مبهم بود: حالا وضعیت در حال تغییر است. ما باید منتظر بمانیم و ببینیم. این نشان می‌دهد که درک رهبری حزب کمونیست چین از وضعیت جهان تغییر عمیقی کرده بود (Kuisong, 2013: 43).

در این زمان ژو انلای دوباره از چهار مارشال خواست تا مطالعه خود را در مورد وضعیت بین‌المللی با تأکید بر تحلیل گرایش‌های سیاست ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی ادامه دهند. نخست وزیر به مارشال‌ها دستور داد تا احتمال آغاز جنگ توسط اتحاد جماهیر شوروی علیه چین را ارزیابی کنند. در ۱۱ ژوئیه چهار مارشال گزارش جامعی با عنوان ارزیابی اولیه وضعیت جنگ به کمیته مرکزی حزب ارائه کردند که در آن اساساً استدلال می‌کردند که در حال حاضر احتمال وقوع یک جنگ بزرگ بعید است (Jian, 2001: 246).

گزارش چهار مارشال اگرچه نتوانست تمایز روشنی بین ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی قائل شود؛ اما با این استدلال که بعید است که دو ابرقدرت با هم وارد یک جنگ بزرگ با چین شوند، مائو و ژو را برای چنین تحولی شرطی کردند. در اواخر ژوئیه ۱۹۶۹ پکن از نزدیک سیاست ایالات متحده در قبال منطقه شرق آسیا را مطالعه می‌کرد. در ۲۱ ژوئیه واشنگتن اعلام کرد که ایالات متحده محدودیت‌های خاص برای انجام تجارت با چین یا سفر به چین را لغو خواهد کرد. پنج روز بعد

شاهزاده نورودوم سیهانوک رئیس دولت کامبوج، پیامی از سوی مایک منسفیلد به ژو انلای ابلاغ کرد که در آن رهبر اکثریت سنای آمریکا گفته است که متأسفم که خصومت بین چین و ایالات متحده بیش از ۲۰ سال طول کشیده است. در اواخر ماه جولای و اوایل آگوست نیکسون در سفرهای خارجی خود به رهبران پاکستانی و رومانیایی گفت که انزوای مداوم چین برای آسیا و جهان خوب نیست. وزیر امور خارجه ایالات متحده در کانبرا اعلام کرد که ایالات متحده مایل است کانال‌های ارتباطی با چین را باز کند. در این زمان اطلاعات دولت پاکستان به پکن نشان داد که واشنگتن مایل به برقراری تماس مستقیم با چین است. در این شرایط گروه مطالعاتی چهار مارشال شروع به بررسی امکان استفاده از تضاد شوروی و آمریکا برای تامین منافع چین کردند. با این حال آنها به این نتیجه رسیدند که ژست‌های آمریکایی برای استفاده از درگیری‌های چین و شوروی و تحت فشار قرار دادن مسکو طراحی شده است. بنابراین آنها توصیه کردند که برای اینکه آمریکایی‌ها نفعی نبرند، چین نباید به این ابتکارات آمریکایی پاسخ دهد؛ بلکه باید اجازه دهد آنها در هوا معلق بمانند و منتظر بمانند تا ببینند چه تغییرات بعدی رخ خواهد داد. در این زمان هیچ نشانه‌ای وجود نداشت که مارشال‌ها پیشنهاد تماس با آمریکایی‌ها را می‌دهند (Kuisong, 2013: 44).

ترس از جنگ در پکن در اوت ۱۹۶۹ تشدید شد مخصوصاً زمانی که رهبران چین گزارش‌های اطلاعاتی دریافت کردند که در آن اشاره شده بود که مسکو در حال انجام تحقیقات در میان کشورهای اروپای شرقی در مورد حمله احتمالی هسته‌ای به چین است و از طرف دیگر درگیری مرزی بسیار بزرگ‌تر از درگیری‌های قبلی در جزیره ژنباو در ماه مارس بین پادگان‌های چین و شوروی در سین‌کیانگ در ۱۳ اوت رخ داد. رهبران چین هشدار دادند که مسکو در حال آماده شدن برای آغاز یک جنگ بزرگ است به همین دلیل در ۲۷ اوت، کمیته مرکزی حزب کمونیست و کمیسیون مرکزی نظامی مشترکاً دستور فوری برای ایجاد «گروه ملی پیشروی جدید برای دفاع هوایی» با ریاست چو انلای صادر کردند و وظیفه سازماندهی فوری تخلیه گسترده مردم و صنایع بزرگ از شهرهای بزرگ را به آن محول کردند. رهبری حزب کمونیست چین همچنین از کارگران و ساکنان شهرهای بزرگ خواست تا شروع به حفر پناهگاه‌ها در برابر حمله هوایی و انباشت مواد برای آماده شدن در برابر حمله هسته‌ای کنند و در ۲۸ اوت کمیته مرکزی دستور بسیج نظامی در استان‌ها و مناطق هم‌مرز (به ویژه سین‌کیانگ) با اتحاد جماهیر شوروی و مغولستان را صادر کرد و از کمیته‌های حزبی، سازمان‌های دولتی، فرماندهی‌های نظامی و شهروندان عادی در استان‌ها و مناطق مجاور اتحاد جماهیر شوروی خواسته

شد تا در هر زمان برای حمله غافلگیرانه شوروی در مقیاس بزرگ آماده شوند (Xia, 2006: 7). بعد از این بحران بود که گروه مطالعاتی چهار مارشال، چهار گزارش با سه نتیجه‌گیری عمده ارائه کردند. اولین نتیجه این بود که به دلیل تضادهای بین ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی، احتمال وقوع جنگ بین آن‌ها بسیار بیشتر از جنگ جداگانه یا مشترک هر دوی آن‌ها با چین است. آنها خاطرنشان کردند که اگرچه مسکو قصد جنگ علیه چین را دارد و در واقع نیروهایی را برای این منظور مستقر کرده است، ولی دفتر سیاسی شوروی نتوانست به دلیل ملاحظات سیاسی به تصمیم نهایی برسد و شوروی به دلیل وجود مشکلاتی چون عدم حمایت عمومی از جنگ، خطوط طولانی تدارکاتی، پشت جبهه ناامن و تردید درباره واکنش احتمالی آمریکا اقدام به اشغال چین نخواهد کرد. آن‌ها همچنین به این نتیجه رسیدند که شوروی تهدید بزرگ‌تری برای جمهوری خلق چین است و نهایتاً چین باید از تضادهای بین دو کشور دیگر استفاده کند و با کارت ایالات متحده بازی کند.

در واقع مارشال‌ها پیشنهاد کردند که چین علاوه بر مبارزه‌ای که علیه ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی انجام می‌دهد، باید از مذاکره به‌عنوان ابزاری برای مبارزه علیه آن‌ها استفاده کند و مذاکرات سفیر چین و آمریکا باید «در زمان مناسب» از سر گرفته شود. آن‌ها گفتند تماس با آمریکا هر چقدر هم که از نظر رسانه‌های چین قابل تفبیح و سرزنش باشد، برای دفاع و امنیت کشور امری ضروری است (Jian, 2001: 247). بنابراین در پایان ماه اوت در حالی که ترس از جنگ در پکن وجود داشت، چهار مارشال در بحث‌های خود بر لزوم متحد شدن با دشمن کم‌خطرتر برای مقابله با دشمن خطرناک‌تر تأکید کردند. یکی از موارد تاریخی که آنها برای اثبات استدلال خود ذکر کردند این بود که در طول دوره سه پادشاهی چین در قرن سوم، پادشاهی شو، به رهبری ژوگه لیانگ، با موفقیت سیاست اتحاد خود را با پادشاهی وو برای مقابله با وی انجام داد. آنها همچنین این مثال را نقل کردند که در آستانه جنگ جهانی دوم استالین به منظور تأمین منافع امنیتی اتحاد جماهیر شوروی، پیمان عدم تجاوز را با آلمان هیتلری امضا کرده بود (Kuisong, 2013: 45).

تشکیل گروه مارشال‌ها از فوریه ۱۹۶۹ یعنی قبل از شروع درگیری‌های کنترل شده مرزی در مارس توسط چین نشان می‌دهد که مائو از ابتدا از آن‌ها می‌خواست که واکنش شوروی و آمریکا را در برابر تصمیم استراتژیک خود بسنجد. آنها در گزارش‌های خود به رهبری مرکزی حزب در آگوست ۱۹۶۹، به صراحت گفتند که لازم است چین با کارت آمریکا بازی کند و می‌تواند از سیگنال‌های جدید آمریکایی استفاده کند. اهمیت این مسئله در روی کاغذ آوردن چیزی بود که دیگران در پکن در آن

زمان جرات بیان آن را نداشتند ولی مائو این گروه را برای این هدف تشکیل داده بود. همزمان با ارائه گزارش‌های مارشال‌ها بود که رئیس شروع به اقدامات اولیه و آماده‌سازی برای شروع رابطه با آمریکا کرد.

۶. مذاکرات ورشو

آمریکا و چین از آغاز ۱۹۶۶ جلسات منظمی در ورشو برپا کرده بودند. در آن زمان آمریکایی‌ها از چینی‌ها خواستند به دقت مواردی را که در طی آن ممکن است مداخله در ویتنام را ضروری ببینند، اعلام کنند. چینی‌ها این کار را کردند. بدین‌سان خط‌مشی مشخصی رسم شد و احتمال سهو و لغزش یا درک نادرست هر دو طرف از میان رفت و خطر جنگ آمریکا و چین از بین رفت. اما چینی‌ها در مه ۱۹۶۸ با این ادعا که «چیزی برای صحبت در مورد آن وجود ندارد» مذاکرات را تعلیق کردند و مجدداً در نوامبر ۱۹۶۸ خواهان از سرگیری مذاکرات شدند. چینی‌ها فکر کردند که با انتخاب پرزیدنت نیکسون به هر حال بد نیست مزه دهان او را بفهمند. از این‌رو قرار برای ۲۰ فوریه ۱۹۶۹ تنظیم شد (Ayandegan Newspaper, 1970/2/9: 5). علاوه بر آن مائو شخصاً دستور انتشار سخنرانی تحلیف نیکسون را صادر کرد که در آن رئیس‌جمهور جدید آمریکا تمایل خود را برای توسعه روابط با همه کشورهای جهان ابراز کرد. این موضوع در روزنامه‌های محلی در سراسر چین با عنوان «یک رویداد واقعا بی‌سابقه» منتشر شد (Connolly, 2005: 507).

در واقع مائو از این فرصت استفاده کرد تا به مردم چین علامت دهد که نوعی تفکر جدید درباره آمریکا در ذهن او در حال شکل‌گیری است. بنابراین با روی کار آمدن نیکسون تمایلات برای از سرگیری مذاکرات در طرفین ایجاد شد. جلسه‌ای که قرار آن برای فوریه ۱۹۶۹ گذاشته شده بود در آخرین لحظه به بهانه پناهندگی یک چینی در هلند سرنگرفت ولی دلیل اصلی چیزی نبود جز افزایش موج بحران مرزی بین چین و شوروی و احتمالاً بررسی مجدد اظهارات پرزیدنت نیکسون در مورد چین (Ayandegan Newspaper, 1970/2/9: 5). ویلیام راجرز وزیر امور خارجه پس از آنکه چین به طور غیرمنتظره قرار مذاکرات با آمریکا در لهستان را فسخ کرد، گفت دولت این کشور آماده است هر زمان که چین بخواهد با آن کشور گفتگو کند. راجرز طی بیانیه‌ای رسمی از عمل چین اظهار تاسف کرد و گفت چون به والتر استوسل سفیر آمریکا در لهستان ماموریت داده شده بود در مذاکرات خویش پیشنهادهای سازنده‌ای به چینی‌ها ارائه دهد. راجرز اعتراف کرد که برای نخستین بار آمریکا حاضر است با چین یک موافقت‌نامه همزیستی مسالمت‌آمیز بشرط آنکه متناقض با قراردادهای و تعهدات این کشور

در آن منطقه آسیا نباشد، امضا کند. وی اتهام چین را مبنی بر اینکه آمریکا با فراهم کردن ترتیب قرار لیائو هوشو کاردار سابق چین در هلند یک عمل ضدچینی مرتکب شده است، را رد کرد و گفت واقعه مزبور بهانه چین برای فسخ مذاکرات ورشو بود و احتمالاً دلایل دیگری در پشت این اقدام چین بوده است. (Ayandegan Newspaper, 1969/2/20: 3)

نیکسون و کسینجر در سپتامبر ۱۹۶۹ به والتر استوسل، سفیر ایالات متحده در لهستان دستور دادند تا برای ملاقات با همتای چینی خود تماس بگیرد. تقریباً سه ماه طول کشید تا استوسل بتواند به دیپلمات‌های چینی در ورشو نزدیک شود. زمانی که استوسل در ۳ دسامبر دیپلمات‌های چینی را در نمایش مد یوگسلاوی در کاخ فرهنگ ورشو دید، آن‌ها را تا بیرون ساختمان تعقیب کرد. دیپلمات‌های چینی که غافلگیر شده بودند، به سرعت پاسخ دادند و استوسل به دنبال آنها دوید و توانست به مترجم چینی و به زبان لهستانی به آن‌ها بگوید که پیام مهمی برای سفارت چین دارد (Burr, 2001: 100).

سفارت چین گزارشی در مورد رفتار غیرعادی سفیر ایالات متحده به پکن ارسال کرد و رهبران چین با شنیدن این حادثه متقاعد شدند که آمریکایی‌ها جدی هستند. برخورد استوسل با دیپلمات‌های چینی در نمایشگاه مد یوگسلاوی نقطه عطفی در روابط ایالات متحده و چین بود و مائو و چو را متقاعد کرد که ایالات متحده واقعاً علاقه‌مند به بهبود روابط با جمهوری خلق چین است و این در زمانی اتفاق افتاد که رهبران چین نیز به دنبال فرصت‌هایی برای بهبود روابط با ایالات متحده بودند (Khani & Masroor, 2016: 165). علاوه بر آن، حادثه استوسل برای مائو و چو مفید بود چون می‌توانستند از آن در برابر همکاران چینی خود استفاده کنند که «این آمریکایی‌ها هستند که به ما نیاز دارند نه برعکس». نهایتاً در ۲۰ ژانویه ۱۹۷۰، چین و ایالات متحده موافقت خود را برای از سرگیری مذاکرات با جلسات متناوب بین سفارتخانه‌های چین و ایالات متحده اعلام کردند. اما در اواخر آوریل، زمانی که نیکسون به نیروهای آمریکایی در ویتنام جنوبی دستور داد تا عملیات فرامرزی گسترده‌ای را برای نابودی پایگاه‌های کمونیست‌های ویتنامی در داخل کامبوج انجام دهند، چینی‌ها مذاکرات را در ورشو متوقف کردند. فروپاشی کانال ورشو، محل برقراری ارتباط با چینی‌ها را به کاخ سفید منتقل کرد که از تابستان گذشته از طریق پاکستانی‌ها با چینی‌ها در تماس مخفیانه بود و در پاییز ۱۹۷۰، با خروج نیروهای ایالات متحده از کامبوج و کاهش تنش‌ها، رهبران چین به سمت گفتگوهای سطح بالاتر با واشنگتن روی آوردند و چو انلای پیام دست‌نویسی از طریق کانال پاکستان و رومانی مبنی بر دعوت از نماینده ویژه آمریکا به چین به کاخ سفید ارسال کرد (Connolly, 2005: 514).

۷. بازدید اسنو از چین

در ۱ اکتبر ۱۹۷۰، روزنامه‌نگار چپ‌گرای آمریکایی ادگار اسنو و همسرش دعوت شدند تا رژه سالانه روز ملی مشرف به میدان تیان‌آن‌من را منعکس کنند. آنها توسط چوانلای برای ملاقات با مائو اسکورت شدند و در طول رژه در کنار رئیس ایستادند (Natioanl Security Archive, 1970: Document 4) تصویری از اسنو و مائو با هم در صفحه اول روزنامه‌های بزرگ چین در ۲۵ دسامبر ظاهر شد. مائو سعی داشت از این نمایش عمومی به عنوان اولین گام برای آماده کردن مردم چین از نظر روانی برای تغییرات عمده در روابط چین و آمریکا استفاده کند. در طی یک مصاحبه طولانی با اسنو در ۱۸ دسامبر، مائو گفت که در نظر دارد به آمریکایی‌ها با هر گرایش سیاسی - چپ، راست و میانه - اجازه دهد به چین بیایند. مائو به صراحت گفت که «از ملاقات نیکسون، چه به عنوان رئیس‌جمهور و چه به عنوان یک توریست، خوشحال خواهد شد» (Xia, 2006: 14).

۸. دعوت از تیم پینگ پونگ آمریکا

تصمیم مائو برای دعوت از تیم تنیس روی میز ایالات متحده به چین نیز تا حدی به عنوان آماده‌سازی بیشتر مردم چین برای تحول آتی روابط چین و آمریکا بود. چین در آوریل ۱۹۷۱ تیم پینگ پونگ خود را برای شرکت در سی و یکمین دوره مسابقات بین‌المللی تنیس روی میز در ناگویا به ژاپن فرستاد که یک تیم آمریکایی نیز در آن شرکت کرد. در اعزام تیم چین به ژاپن، مائو و ژو نظرات مخالف وزارت امور خارجه و کمیسیون فرهنگ بدنی و ورزش دولتی را رد کردند. هنگامی که مقامات این دو آژانس توصیه کردند که تیم چینی به ژاپن اعزام نشود، ژو در ۱۳ مارس با مائو تماس گرفت و از او خواست تا از مشارکت تیم چینی حمایت کند. مائو موافقت کرد و دستور داد: «بر این اساس عمل کنید. تیم ما باید برود و برای ترور آماده شود. البته بهتر است کشته نشوید. هم از سختی‌ها نترسید و هم از مرگ.» (Burr, 2001: 96) قبل از عزیمت تیم چین به ژاپن، ژو با بازیکنان چینی ملاقات کرد و به آنها گفت که شرکت چین در این تورنمنت بین‌المللی یک «مبارزه سیاسی» است و آنها باید اصل «اول دوستی، دوم رقابت» را رعایت کنند. تیم‌های چین و ایالات متحده با تشویق یکدیگر رفتار دوستانه‌ای داشتند. تصادفی نبود که چین در اوایل دهه ۱۹۷۰ به دنبال بهبود روابط خود با ایالات متحده از طریق دیپلماسی پینگ پونگ بود. در ۷ آوریل پس از موافقت مائو برای دعوت از تیم ایالات متحده، ژو به دستیاران دیرینه خود هوانگ هوا و ژانگ ونجین گفت: «این بازدید فرصت بسیار خوبی برای باز کردن

روابط بین چین و ایالات متحده است. باید آن را به عنوان یک رویداد مهم تلقی کنیم و درک کنیم که اهمیت آن در سیاست بسیار بیشتر از ورزش است». ریچارد سولومون گفت که رهبران چینی «از ورزشی استفاده سیاسی کردند که در آن جزو قهرمانان جهان و مقام اول بودند» (Xia, 2006: 16). سفر تیم پینگ‌پنگ ایالات متحده به چین به طور گسترده توسط رسانه‌های چینی پوشش داده شد. مسابقات بین بازیکنان چینی و آمریکایی به طور زنده از تلویزیون و رادیو پخش شد. نکته مهم این مسابقات دیدار چو با تیم‌های ایالات متحده و چین و همچنین تیم‌هایی از چهار کشور دیگر در سالن بزرگ خلق در ۱۴ آوریل بود. نخست‌وزیر چین اعلام کرد: «سفر شما فصل جدیدی را در تاریخ روابط بین مردم چین و آمریکا گشوده است» (Warner, 2007: 767).

چند ساعت پس از این دیدار واشنگتن پنج اقدام جدید در رابطه با چین انجام داد. از جمله پایان دادن به تحریم تجاری ۲۲ ساله، متوقف کردن گشت‌زنی ناوشکن‌ها در تنگه تایوان، مجوز تجارت در کالاهایی که تقریباً معادل کالاهایی بود که با اتحاد جماهیر شوروی مبادله می‌شد، پایان کنترل‌های ارزی ایالات متحده در ارتباط با چین و رسیدگی سریع به ویزا برای هر چینی که به دنبال سفر به ایالات متحده است. بنابراین در چند روز کوتاه دیپلماسی پینگ‌پنگ فضای سیاسی بین چین و ایالات متحده را تغییر داده بود (Xia, 2006: 17).

۹. نشست دفتر سیاسی حزب قبل از دیدار مخفیانه کیسینجر از چین

در ۲۶ مه ۱۹۷۱ پیش از دیدار مخفیانه کیسینجر، دفتر سیاسی حزب کمونیست چین در مورد سیاست چین در قبال ایالات متحده تشکیل جلسه داد. به دستور مائو، چو یک نمای کلی از سیاست خارجی ایالات متحده ارائه کرد و استدلال کرد که زمانی که ایالات متحده بلافاصله پس از جنگ جهانی دوم در اوج قدرت قرار داشت، می‌توانست در «هر چیزی در هر کجای جهان» دخالت کند. اما در سال‌های اخیر، قدرت ایالات متحده کاهش یافته است. چو اظهار داشت که مداخله در ویتنام حمایت مردم آمریکا را از دست داده و دولت را مجبور کرده است که نیروهای آمریکایی را به تدریج از ویتنام خارج کند. او مدعی شد که در این بین، تأثیر اقتصادی و سیاسی ایالات متحده در جهان شروع به کاهش کرده است. در این شرایط، چو حدس می‌زد رهبران ایالات متحده یا باید سیاست «کاملاً بیرون رفتن» را اتخاذ کنند یا مشارکت بین‌المللی خود را کاهش دهند. به عنوان اولین گام به سوی گزینه دوم، واشنگتن نیاز به خروج از ویتنام داشت و بنابراین آمریکایی‌ها لازم دیدند که با چین تماس برقرار کنند. چو تأکید کرد که این تحولات به چین فرصتی برای بهبود روابط چین با آمریکا داده است.

اجماع در نشست دفتر سیاسی در هشت "اصول اساسی" خلاصه شد که به دستورالعمل‌های چین در مورد روابط با ایالات متحده تبدیل شد:

۱- تمامی نیروهای مسلح و تاسیسات نظامی آمریکا باید در مدت زمان معینی از تایوان و منطقه تنگه تایوان خارج شوند. این مسئله کلیدی در احیای روابط چین و ایالات متحده است. اگر از قبل توافقی در این مورد حاصل نشود، این امکان وجود دارد که دیدار نیکسون به تعویق بیفتد.

۲- تایوان قلمرو چین است و آزادی تایوان امر داخلی چین است. هیچ دخالت خارجی مجاز شمرده نمی‌شود. هوشیاری نسبت به فعالیت‌های نظامی‌گری ژاپن در تایوان ضروری است.

۳- ما سعی خواهیم کرد تایوان را از راه‌های مسالمت‌آمیز آزاد کنیم .

۴- تلاش برای ایجاد «دو چین» یا «یک چین و یک تایوان» قاطعانه مخالفت خواهد شد. اگر ایالات متحده می‌خواهد با چین روابط دیپلماتیک برقرار کند، باید جمهوری خلق چین را به عنوان تنها دولت قانونی نماینده چین به رسمیت بشناسد.

۵- اگر سه شرط فوق‌الذکر ۱، ۲ و ۳ به طور کامل محقق نشوند، برای چین و ایالات متحده مناسب نیست که روابط دیپلماتیک برقرار کنند، اما می‌توان یک رابط در پایتخت یکدیگر ایجاد کرد.

۶- ما موضوع عضویت چین در سازمان ملل را مطرح نخواهیم کرد. اگر آمریکایی‌ها این سؤال را مطرح کنند، ما به صراحت به آنها خواهیم گفت که ترتیب «دو چین» یا «یک چین و یک تایوان» را نمی‌پذیریم.

۷- ما بحث تجارت چین و آمریکا را مطرح نمی‌کنیم. اگر آمریکایی‌ها این سؤال را مطرح کنند، تنها پس از پذیرفته شدن اصل خروج نیروهای آمریکایی از تایوان، می‌توانیم آن را با آنها در میان بگذاریم.

۸- دولت چین معتقد است که نیروهای نظامی ایالات متحده باید از سه کشور هندوچین، کره، ژاپن و از آسیای جنوب شرقی خارج شوند تا صلح در خاور دور تضمین شود (Jian, 2001: 264).

این هشت اصل سه تغییر قابل توجه را نسبت به موقعیت قبلی چین نشان می‌دهد. نخست چین در حالی که خواستار خروج نیروهای آمریکایی از تایوان بود، دیگر اصرار نکرد که ایالات متحده آشکارا روابط دیپلماتیک خود را با تایوان قطع کند و این پیش شرط روابط بین دولت‌های چین و ایالات متحده است. دوم اگرچه چین همچنان ادعا می‌کرد که آزادی تایوان موضوع داخلی چین است، اما معتقد بود که این موضوع باید صرفاً از طریق راه‌های صلح‌آمیز حل شود. سوم اگر مشکل تایوان در آینده نزدیک حل نشود، چین ایده ایجاد روابط در هر دو پایتخت را مطرح کرد. این هشت اصل

همچنین نشان داد که رهبران چین آمادگی کامل برای دادن امتیازات بزرگ به ویژه در مورد تایوان را ندارند (Xia, 2006: 19).

۱۰. حادثه لین بیائو

یک بحران سیاسی غیرمنتظره در رهبری حزب کمونیست چین در سپتامبر ۱۹۷۱، دیدار دوم کیسینجر را آسان‌تر کرد. لین بیائو وزیر دفاع چین که جانشین منتخب مائو بود و به عنوان نزدیک‌ترین رفیق جنگی و بهترین و وفادارترین دستیار مائو شناخته می‌شد، متهم به طراحی کودتا برای ترور مائو شد. به همین خاطر لین به همراه همسر، پسرش و تعدادی از حامیانش از پکن خارج شد اما در یک سانحه هوایی مرموز در ۱۳ سپتامبر بر فراز مغولستان جان باخت. سقوط لین موقعیت چو را که مدافع قوی باز کردن روابط چین با دیگر کشورها یعنی بخش‌هایی از جهان به طور کلی و ایالات متحده به طور خاص بود، را تقویت کرد. پس از حادثه لین بیائو، چو شروع به رادیکال‌زدایی از سیاست‌های داخلی و خارجی چین کرد. با تأیید مائو، چو یک برنامه آموزشی سیاسی راه‌اندازی کرد، تبلیغات ضدآمریکایی را کاهش داد و نام فروشگاه‌ها و مغازه‌های قدیمی را که بسیاری از آنها از ابتدای انقلاب فرهنگی تغییر کرده یا لغو شده بودند، بازسازی کرد (Xia, 2006: 21-22).

۱۱. مقدمات دیدار دوم کیسینجر

پس از موفقیت‌آمیز بودن دیدار مخفیانه کیسینجر از پکن در ژوئیه ۱۹۷۱، دولت چین شروع به آماده‌سازی مردم چین برای دومین دیدار آشکار کیسینجر در اکتبر کرد. اگرچه هیچ مخالفت سازمان‌یافته‌ای با سیاست مائو برای نزدیک شدن به ایالات متحده وجود نداشت، ولی رهبر چین مجبور بود سیاست خود را به صورت منسجم از نظر ایدئولوژیکی بیان کند. به هر حال، برای بیش از بیست سال ایالات متحده در تبلیغات حزب کمونیست چین به عنوان اهریمن مطرح شده بود. در این راستا در ۱۷ اوت ۱۹۷۱، رنمین ریائو (روزنامه خلق) مقاله مائو با عنوان «درباره سیاست» را منتشر کرد. این مقاله برای اولین بار در سال ۱۹۴۰ تدوین و منتشر شده بود و سیاست همکاری با ملی‌گرایان چینی را علیه ژاپنی‌ها توجیه کرد. مائو خواستار یک مبارزه بسیار پیچیده شد که شامل یک جبهه متحد تاکتیکی با یک دشمن کم‌خطرتر (دشمن ثانویه) در برابر دشمن خطرناک‌تر (دشمن اصلی) بود و این تاکتیک دیگری در مبارزه علیه امپریالیسم است. علی‌رغم نگرانی‌ها در مورد پیامدهای مرگ لین بیائو در سپتامبر، این دیدار بین ۲۰ تا ۲۶ اکتبر ۱۹۷۱ انجام شد. اهداف کیسینجر در این سفر دو مسئله بود:

۱- تعیین تاریخ دقیق و ایجاد تمهیدات لجستیکی برای سفر رئیس جمهور ۲- ادامه گفتگوهای سیاسی با هدف تهیه پیش‌نویس بیانیه مشترک که بعد از بازدید رئیس جمهور قرار بود صادر شود (Warner, 2007: 772). نهایتاً با سفر نیکسون به چین در ۲۸ فوریه ۱۹۷۲، بیانیه مشترک چین و آمریکا در شانگهای امضا شد (Shafiee, 2019: 48). در این مدت با حمایت آمریکا در سازمان ملل از جمهوری خلق چین، رژیم مائو در ۲۵ اکتبر ۱۹۷۱ هم عضو سازمان ملل متحد شد و هم دارنده حق وتو در شورای امنیت. در واقع مائو و چو با درک ارزش استراتژیک روابط با آمریکا و با طراحی درگیری‌های مرزی با شوروی موفق شدند که دست برتر را در مذاکرات با آمریکا و امتیازگیری از این کشور داشته باشند (Friedberg, 1983: 132-134).

نتیجه‌گیری

پژوهشگرانی که تاکنون تحقیقاتی در رابطه با نحوه نزدیکی چین و آمریکا در اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰ نوشته‌اند معتقدند که علت برقراری رابطه دو کشور، حمله شوروی به چین و تهدید روزافزون این کشور نسبت به پکن بوده است. چند سال پیش چین اسنادی را در دسترس قرار داد که نشان می‌داد چینی‌ها درگیری‌های مرزی با شوروی را شروع کردند. اسناد جدید روایت اصلی در این زمینه را زیرسوال برد. همانگونه که شرح داده شد بعد از انقلاب فرهنگی، مائو و چو همه تصمیمات مهم در مورد سیاست خارجی چین را اتخاذ کردند. آن‌ها استراتژی بزرگی طراحی کردند که با آغاز درگیری‌های کنترل شده مرزی با شوروی سه هدف را دنبال کنند. جلب نظر و هموار کردن راه برای نزدیکی با آمریکا، درس تلخ به شوروی که سالیان زیادی است از طریق درگیری‌های مرزی از چین امتیازات زیادی گرفته بود و بسیج داخلی حزب و مردم بخاطر نگرانی‌های مائو از انقلاب فرهنگی. به همین خاطر گروه مطالعاتی چهار مارشال را قبل از شروع درگیری‌ها در جزیره ژنباؤ تشکیل دادند که واکنش‌های آمریکا و شوروی را در رابطه با درگیری‌های مرزی بسنجد و زمان مناسب برای شروع رابطه با آمریکا را پیشنهاد بدهند تا بتوانند از تضاد ابرقدرت‌ها در فضای دو قطبی بین‌المللی بیشترین بهره را ببرند. مائو و چو بعد از پیشنهاد مارشال‌ها برای از سرگیری مذاکرات با آمریکا باید حزب کمونیست و مردم را برای یک چرخش چشمگیر در سیاست خارجی چین آماده می‌کردند. ملاقات عمومی وی با ادگار اسنو در روز ملی چین در اکتبر ۱۹۷۰ برای ایجاد تصویری مثبت از آمریکایی‌ها طراحی شد. مائو هم‌چنین با اعزام تیم پینگ پنگ چین به ژاپن و دعوت از تیم ایالات متحده به چین

در بهار ۱۹۷۱، علی‌رغم مخالفت‌های وزارت امور خارجه چین موافقت کرد. وی دیپلماسی پینگ‌پنگ را راهی مفید برای آماده‌سازی مردم و نخبگان چین برای نزدیکی آمریکا و چین دانست.

References

- Ayandegan Newspaper, 1970/2/9, now China is Afraid, Issue 654. (In Persian)
- Ayandegan Newspaper, 1969/2/20, US-China Coexistence Agreement, Issue 360. (In Persian)
- Burr, William, (2010), "Sino-American Relations, 1969: The Sino-Soviet Border War and Steps towards Rapprochement", **Cold War History**, Vol. 1, No. 3, PP 73-112
- Connolly, Chris, (2005), "the American Factor: Sino-American Rapprochement and Chinese Attitudes to the Vietnam War 1968–72", **Cold War History**, Vol 5, No 4, PP 501–527
- Document 7: U.S. State Department, Bureau of East Asian and Pacific Affairs, Office of Asian Communist Affairs, "Implications of Sino-Soviet Developments: Meeting of June 21," 23 June 1969, Secret, Source: **National Archives**, SN 67-69, Pol 32-1 Chicom-USSR
- Document 4: Front page of People's Daily, 25 December 1970, showing from left, Edgar Snow, interpreter Ji Chaozhu, Mao Zedong, and Lin Biao, at a reviewing stand facing Tiananmen Square on 1 October 1970, Source: **Library of Congress**
- Friedberg, Aaron, (1983), "the collapsing triangle: U.S. and Soviet policies toward China 1969–1980", **Comparative Strategy**, Vol 4, No 2, PP 113-146
- Jian, Chen, (2001), **Mao's China and the Cold War**, Chapel Hill & London: The University of North Carolina Press
- Khani, Mohammad Hassan; Masroor, Mohammad (2016), "The Rise of China: Challenges for the United States in Facing China's Growing Power in International Relations", **International Relations Research**, No. 24, pp. 159-183. (In Persian)
- Kuisong, Yang, (2013), "the Sino-Soviet Border Clash of 1969: From Zhenbao Island to Sino-American Rapprochement", **Cold War History**, Vol 1, No 1, PP 21-52
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-64. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-65. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-66. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-67. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-14. (In Persian)

- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-15. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-18. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-19. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-20. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-21. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Documentation Center, Document No. SH1345-K26-P1.43-84. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Records Center, Document No. SH1354.55-K25-P40.2-25. (In Persian)
- Ministry of Foreign Affairs Records Center, Document No. SH1350.53-K9.1-P5.1.1-91. (In Persian)
- Shafiee, Nozar (2019), "From Thucydides' Trap to the Concert System; an Analysis of the Future of US-China Relations", **International Relations Research**, Year 4, Issue 34, pp. 47-79. (In Persian)
- Warner, Geoffrey, (2007), "Nixon, Kissinger and the Rapprochement with China 1969-1972", **International Affairs**, Vol 83, No 4, PP 763-781
- Xia, Yafeng, (fall 2006), "China's Elite Politics and Sino-American Rapprochement, January 1969 February 1972", **Journal of Cold War Studies**, Vol 8, No 4, PP 3-28